

DIRECȚIA GENERALĂ POLITICI INTERNE
DEPARTAMENTUL TEMATIC B:
POLITICI STRUCTURALE ȘI DE COEZIUNE

DEZVOLTARE REGIONALĂ

CUM POT POLITICILE REGIONALE ȘI DE COEZIUNE SĂ ABORDEZE PROVOCARILE DEMOGRAFICE?

SINTEZĂ

Rezumat

Acest studiu oferă o imagine generală a structurilor demografice regionale și a tendințelor din interiorul UE, axându-se pe efectele probabile ale acestora asupra coeziunii socioeconomice și teritoriale și asupra rolului politicii de coeziune în abordarea schimbărilor demografice. Studiul analizează în detaliu modul în care politica europeană de coeziune 2007-2013 și fondurile structurale au abordat schimbările demografice la nivel regional, pentru a extrage informații utile privind felul în care acțiunile din domeniul politicii de coeziune ar putea fi mai eficiente în viitoarea perioadă de programare (2014-2020). Documentul conține o trecere în revistă a literaturii de specialitate și a datelor privind tendințele demografice și de amenajare a teritoriului din regiunile UE, precum și a principalelor evoluții ale politicilor din acest domeniu; o trecere în revistă a documentelor de programare a politicii de coeziune pentru perioada 2007-2013; o analiză aprofundată a zece studii de caz și bune practici regionale și, în cele din urmă, o interpretare orizontală a principalelor constatări, în vederea elaborării unor concluzii și a unor recomandări în ceea ce privește politicile pentru perioada de programare 2014-2020.

Acest document a fost solicitat de Comisia pentru dezvoltare regională a Parlamentului European.

AUTORI

Director de proiect: Manuela Samek Lodovici (IRS)
Coordonator operativ: Monica Patrizio (IRS)

IRS, Institutul pentru cercetări sociale (Milano): Manuela Samek Lodovici, Claudio Calvaresi, Davide Barbieri, Sandra Naaf (Turingia-Germania), Monica Patrizio, Flavia Pesce (Turingia-Germania și Basilicata-Italia), Cristina Vasilescu (Centru-România), Giulia Rossi (Basilicata-Italia), Gabriele Solazzi, Maria Letizia Tanturri.

CSIL, Centrul pentru studii industriale (Italia) Silvia Vignetti, Gelsomina Catalano (Lincolnshire-Marea Britanie), Julie Pellegrin, Davide Sartori (Castilla La Mancha-Spania), Emanuela Sirtori (Province de Liège, Walloon-Belgia, Malta).

PPMI, Institutul de politici publice și management (Vilnius): Brozaitis Haroldas, Krystyna Iglicka (Loer Silesian-Polonia), Lisa Hörnström (Östra Mellansverige-Suedia), Repeckait Dovil Žvalionyt (Lituania)

ADMINISTRATOR RESPONSABIL

Esther Kramer
Departamentul tematic B: Politici structurale și de coeziune
Parlamentul European, Bruxelles
E-mail: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

ASISTENȚĂ EDITORIALĂ

Nóra Révész

VERSIONI LINGVISTICE

Original: EN.
Traduceri: DE, FR.

DESPRE EDITOR

Pentru a contacta Departamentul tematic sau pentru a vă abona la buletinul lunar al acestuia, vă rugăm să contactați: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Manuscris finalizat în septembrie 2013.
© European Union, 2013.

Acest document este disponibil pe Internet, la următoarea adresă :
<http://www.europarl.europa.eu/studies>

CLAUZĂ DE RESPONSABILITATE

Opiniile exprimate în acest document sunt responsabilitatea autorului și nu reprezintă neapărat poziția oficială a Parlamentului European.

Reproducerea și traducerea documentului pentru scopuri necomerciale sunt permise, cu condiția ca sursa să fie menționată și editorul să fie anunțat în prealabil și să primească o copie a materialului.

SINTEZ

Acest studiu oferă o imagine generală a structurilor demografice regionale și a tendințelor din interiorul UE, precum și a rolului politicii de coeziune în abordarea schimbărilor demografice, în vederea extragerii unor informații utile pentru viitoarea perioadă de programare.

Principalele provocări demografice

Scăderea și îmbătrânirea populației reprezintă principalele provocări pentru viitor, în vreme ce migrația internațională a devenit un vector major de creștere a populației începând din anii '90, mai puțin pentru câteva țări din estul Europei, care înregistrează o migrație netă negativă. Există însă diferențe considerabile între modelele demografice din regiunile europene, în funcție de mai mulți factori socioeconomiци. Tendințele demografice afectează, de asemenea, condițiile spațiale din interiorul UE, regiunile periferice și rurale, precum și zonele urbane postindustriale și zonele montane, care prezintă un risc mai ridicat de depopulare.

Aceste tendințe demografice au implicații importante pentru situația socioeconomică și pentru politicile elaborate, care se datorează impactului lor asupra: productivității și creșterii; asigurării serviciilor sociale și de sănătate; dezechilibrelor între populația urbană și cea rurală și numărului insuficient de lucrători. Schimbările demografice sunt, prin urmare, o problemă centrală în care sunt implicate diferite domenii politice și niveluri de intervenție, inclusiv: sistemele de protecție socială, politicile în materie de ocupare a forței de muncă, planificarea urbană și rurală, infrastructurile sociale și de comunicații, politicile în materie de familie și egalitate de gen, politicile de educație și formare profesională, politicile din domeniul imigrației și al integrării.

Schimbările demografice se află în prezent în centrul politicilor europene, naționale și regionale. Comisia a stimulat dezbaterile și a furnizat date, indicatori și rapoarte; a subliniat nevoia de reforme; și a ajustat regulamentele privind fondurile structurale și orientările strategice comunitare pentru a sprijini politicile vizând adaptarea la schimbările demografice. În Strategia pentru creștere Europa 2020, în special, schimbările demografice sunt vizate de majoritatea inițiativelor emblematice. În 2011, Parlamentul European a adoptat o rezoluție privind implicațiile schimbărilor demografice pentru politica de coeziune la nivel regional. Statele membre își trec în revistă sistemele fiscale și de beneficii pentru a încuraja lucrătorii să rămână mai mult vreme pe piața muncii, în vreme ce un număr de regiuni sunt pioniere în domeniul gândirii strategice, adoptând măsuri pentru a aborda provocările demografice specifice cu care se confruntă.

Rolul politicii de coeziune

Politica de coeziune poate juca un rol important în sprijinirea adaptării regiunilor la schimbările demografice și în inversarea riscurilor de creștere a diferențelor de dezvoltare dintre regiuni cauzate de tendințele demografice. Majoritatea temelor prioritare ale FEDER și ale Fondurilor structurale FSE pot să abordeze riscurile demografice. Importanța tot mai mare a problemelor demografice se reflectă în frecvența în creștere cu care acestea sunt vizate de politica de coeziune pentru perioadele de programare 2007-2013 și 2014-2020, chiar dacă nu se acordă atenție în mod explicit schimbărilor demografice în cadrul principiilor orizontale.

Conform estimărilor noastre, în perioada 2007-2013, o sumă totală de 64,1 miliarde EUR (19 % din totalul FEDER, al FSE și al Fondului de coeziune alocat statelor membre) a fost dedicată temelor prioritare care vizează în mod direct sau indirect provocările demografice.

Cele zece studii de caz teritoriale reprezentative pentru condițiile demografice și socioeconomice diferite arată o conștientizare tot mai mare și o atenție sporită față de schimbările demografice la nivel local:

- Măsurile din cadrul politicii de coeziune sunt adesea principalele dispoziții care abordează schimbările demografice la nivel regional și local și completează, de multe ori, strategiile naționale/regionale.
- Valoarea adăugată a politicii de coeziune constă în special în asigurarea infrastructurilor sociale și regenerarea zonelor urbane și/sau rurale prin mijlocul FEDER, precum și în promovarea capacității de inserție profesională și a incluziunii persoanelor în vârstă, a femeilor, a tinerilor și a migranților prin măsuri FSE. Cooperarea teritorială a fost eficientă în sprijinirea procesului de învățare la nivel instituțional din acest domeniu.
- Potențialul intervențiilor din cadrul politicii de coeziune a fost însă limitat în unele cazuri din cauza lipsei unei strategii cuprinzătoare care să abordeze provocările demografice și de conștientizarea redusă a potențialului fondurilor structurale pentru abordarea schimbărilor demografice. Măsurile de coeziune au într-adevăr potențialul de a exploata oportunitățile care se ivesc odată cu schimbările demografice prin valorizarea vârstnicilor, a migranților și a femeilor ca agenți economici și ca vectori pentru cererea și oferta de inovații tehnologice și de produse și servicii noi.

Discuțiile inițiale privind prioritățile strategice pentru perioada 2014-2020 demonstrează intenția acordării unei atenții mai mari provocărilor demografice și consecințelor crizei. Se au, de asemenea, în vedere o mai mare integrare și sinergii sporite între politica de coeziune și alte fonduri structurale, precum și între aceste fonduri și strategiile naționale și regionale.

Implicații asupra politicilor

Din studiu reiese următoarele implicații principale asupra politicilor, care sunt în concordanță cu indicațiile din rezoluția Parlamentului European din 2011 și la care s-a făcut, parțial, deja referire în proiectul de pachet legislativ modificat privind politica de coeziune pentru perioada 2014-2020 și în obiectivele politicilor orizontale ale cadrului strategic comun.

Pentru a îmbunătăți eficiența fondurilor structurale în ceea ce privește abordarea schimbărilor demografice în următoarea perioadă de programare, ar fi necesar să se promoveze:

- o concentrare mai mare și mai specifică asupra schimbărilor demografice ca domeniu prioritar în cadrul regulamentelor finale și diseminarea unor orientări pentru a sprijini statele membre și regiunile, explorând potențialul pe care l-ar putea prezenta fondurile structurale pentru abordarea schimbărilor demografice la conceperea și punerea în aplicare a acordurilor de parteneriat și a programelor operaționale;
- o mai mare coordonare și integrare a activităților promovate de diferitele fonduri structurale și o mai mare flexibilitate la utilizarea acestora, pentru consolidarea complementarității și a consecvenței;
- o abordare mai proactivă la elaborarea politicilor din domeniul demografic și schimbul de bune practici și de experiență pentru învățarea la nivel instituțional;

- instrumente specifice pentru monitorizarea și evaluarea potențialului și efectelor fondurilor structurale în abordarea schimbărilor demografice prin elaborarea unor îndrumări și dezvoltarea ulterioară a unor indicatori demografici relevanți, pentru a permite sistemelor de monitorizare și evaluare să corecteze și, ulterior, să evalueze datele-cheie relevante;
- asigurarea de suport tehnic pentru autoritățile de management și părțile interesate de la nivel local în vederea punerii în aplicare a unor politici eficiente care să abordeze schimbările demografice atât la nivel național, cât și la nivel regional.

În calitate de colegiutor alături de Consiliu, Parlamentul European are un rol important în aceste procese, promovând o atenție sporită la provocările demografice și o abordare integrată a politicilor - în cadrul politicilor UE în general și în politica de coeziune în special - , precum și o abordare proactivă în acest domeniu. Lunile următoare vor fi în mod special importante, iar Parlamentul European ar trebui să monitorizeze aplicarea rezoluției din 2011 și să își consolideze rolul de supraveghere în ceea ce privește eficiența politicii de coeziune la abordarea schimbărilor demografice.